



Enheten för arbetsmarknads- och rättighetsfrågor
Mirelle Gyllenbäck

Slutredovisning av uppdrag att sprida kunskap från arbetet för romsk inkludering (Ku2016/01971/DISK)

Länsstyrelsen har sedan 2012 haft i regeringsuppdrag att samordna och följa upp insatser som genomförs inom den samordnade och långsiktiga strategin för romsk inkludering med det övergripande målet att ”Den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som en icke-rom.”¹

Den 1 september 2016 fick myndigheten i uppdrag att genomföra insatser för att fördjupa och sprida kunskap om romsk inkludering. Enligt uppdraget ska Länsstyrelsen bland annat:

1. Genomföra insatser för att öka kunskapen om hur ett rättighetsbaserat arbetssätt kan användas i verksamhet för romsk inkludering på lokal nivå.
2. Distribuera och sprida utbildningsmaterialet *Antiziganismen i Sverige*.
3. Sprida information om arbetet med romsk inkludering.

I april 2017, lämnade Länsstyrelsen en delredovisning avseende aktuellt uppdrag. Redovisningen byggde på information om dittills genomfört arbete samt hur myndigheten avsåg att arbeta vidare med insatser inom uppdraget.

Denna rapport är en slutredovisning av uppdraget och bygger på genomförda insatser från den 1 september 2016 till och med den 1 april 2018. Rapporten innehåller även myndighetens generella bedömningar, slutsatser av genomfört arbete samt förslag på fortsatt arbete.

Slutredovisningen bygger bland annat på dokumentation, avtal och kontinuerliga uppföljningar av arbetet.²

Uppdragets genomförande

Genomföra insatser för att öka kunskapen om hur ett rättighetsbaserat arbetssätt kan användas i verksamheter för romsk inkludering på lokal nivå

I ett initialt skede upphandlade Länsstyrelsen konsultstöd i syfte att främst stötta utvecklingskommunerna i att arbeta utifrån ett rättighetsbaserat arbetssätt. Myndigheten antog konsultföretaget Emerga Consulting AB:s offert, (nedan enbart kallas Emerga). Majoriteten av insatserna genomfördes under 2017.

¹ Ku2015/03037/DISK

² Slutredovisningen bygger bland annat på återrapportering av processtödsuppdraget till utvecklingskommuner, avtal mellan Länsstyrelsen i Stockholm och Emerga Consulting AB, avtal med utbudet.se, delrapport för unga ambassadörer för romsk inkludering 2.0 och statistik från minoritet.se

Datum
2018-04-13

Beteckning
106-33970-2016

Emergas uppdrag bestod av utbildning, stödjande verksamhet och vägledning för utvecklingskommunerna i att arbeta rättighetsbaserat för romsk inkludering.

I ett initialt skede genomförde Emerga en kartläggning med varje utvecklingskommun i syfte att ta reda på var de befann sig i arbetet. Intervjuer genomfördes med brobyggare, tjänstepersoner och politiker. Resultatet av intervjuerna visade bland annat att det i kommunerna fanns en förförståelse för romsk inkludering men även vilka framgångsfaktorer och utmaningar arbetet kunde medföra. Det saknades dock kunskap om vad ett rättighetsbaserat arbete är samt på vilket sätt perspektivet kan inkluderas i utvecklingsarbete.

Utifrån utvecklingskommunernas förutsättningar och behov utformades ett processtöd bestående av olika aktiviteter som kortfattat beskrivs nedan.

Emerga deltog under två möten arrangerade av Länsstyrelsen. Syftet med det första tillfället var att öka utvecklingskommunernas kunskap om mänskliga rättigheter och det rättighetsbaserade arbetssättet. Syftet med det andra tillfället var att ge utvecklingskommunerna en möjlighet att dela erfarenheter av att arbeta rättighetsbaserat inom arbetet för romsk inkludering.

Emerga erbjöd kontinuerlig handledning till samordnarna i utvecklingskommunerna. I handledningen diskuterades frågor av praktisk karaktär, exempelvis händelser i samband med olika aktiviteter samt återkoppling på handlingsplaner och övriga framtagna dokument. Hur det rättighetsbaserade arbetet kan integreras i alla aktiviteter, var i fokus för samtliga handledningstillfällen.

Inom uppdraget skulle Emerga vidare ta ett fram utkast till metodstöd. Materialet skulle fungera som ett praktiskt stöd till kommuner som vill arbeta rättighetsbaserat med romsk inkludering i kommunal verksamhet.

Länsstyrelsen kan konstatera utifrån egen uppföljning och Emergas slutrapportering, att det har varit en utmaning för flera kommuner att få gehör för det rättighetsbaserade arbetssättet. Länsstyrelsens erfarenhet är att frågor kring romsk inkludering i kommunal verksamhet kan uppfattas som ett sidospår. För att förtydliga hur det rättighetsbaserade arbetssättet kan appliceras på kommunal verksamhet har myndigheten för avsikt att arbeta vidare under 2018 med Emergas framtagna metodstöd.

Distribuera och sprida utbildningsmaterialet Antiziganismen i Sverige

I december 2016 tryckte Länsstyrelsen upp nya exemplar av utbildningsmaterialet *Antiziganismen i Sverige*. Då fanns cirka 10 000 elevböcker och 4 000 lärarhandledningar.

Under 2017 har Länsstyrelsen distribuerat materialet efter efterfrågan från såväl utvecklingskommuner som övriga kommuner. Det är ett tiotal kommuner har beställt utbildningsmaterialet. Arbetsförmedlingen har beställt en större upplaga av materialet. En upplaga har även skickats till den svenska ambassaden i Bukarest. Upplagan som skickats ut har varierat från 20 upp till 200 exemplar per

Datum
2018-04-13

Beteckning
106-33970-2016

beställare. Information om materialet har bland annat spridits via Länsstyrelsens nyhetsbrev om nationella minoriteter och webbplatsen minoritet.se.

Länsstyrelsen har tillmötesgått de beställningar som gjorts, men upplyst om att den huvudsakliga målgruppen samt om vitboken om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet (Ds 2014:8), som ett relevant material för tjänstepersoner i syfte att fördjupa sig i frågor om antiziganismen i Sverige.

Sedan november 2016 fram till december 2017, har myndigheten distribuerat drygt 3300 exemplar av skolboken samt drygt 800 exemplar av lärarhandledningen.

En kommun i Stockholmsområdet har sedan 2016 använt skolboken som en integrerad del av undervisningen i samhällsorienterade ämnen. Eleverna har bland annat skrivit en uppsats om romers situation i Sverige under 1900-talet. Utöver uppsatsen har eleverna i trä- och textilslöjden skapat föremål som är inspirerade av romsk hantverkskultur. Romska ungdomsförbundet har vidare föreläst och hållit en workshop för samtliga elever i årskurs 9.

Länsstyrelsen har informerat om möjligheten att beställa utbildningsmaterialet kostnadsfritt i samtliga externa möten och föreläsningar, exempelvis under konferensen *Strategiskt och strukturellt arbete för romsk inkludering* som arrangerades av myndigheten tillsammans med Malmö Stad och Helsingborgs kommun. Vidare deltog myndigheten under 2017 års mänskliga rättighetsdagar i Jönköping där utbildningsmaterialet delades ut.

Efterfrågan på materialet har dock med denna marknadsföring inte varit så stort som myndigheten förväntade sig. Därför tog myndigheten ett beslut om att inte prioritera att avsätta resurser på att ta fram riktlinjer och en generell plan för vidare distribution.³

Distribuering och spridning via utbudet.se

Skolväsendet är inte Länsstyrelsens primära målgrupp inom arbetet med strategin för romsk inkludering, det har därför varit en utmaning att sprida materialet i önskvärd omfattning. Länsstyrelsen upprättade därför ett avtal med utbudet.se, som är en e-tjänst som tillhandahåller kostnadsfria undervisningsmaterial till lärare.

I början av 2018 marknadsfördes materialet i en tidning som skickats till utbudet.se samtliga prenumeranter. Sedan januari 2018 har närmare 8000 exemplar av skolboken beställts av lärare som undervisar i grund- och gymnasieskolor. Även folkhögskolor, fristående skolor, annan vuxenutbildning och bibliotekarier har gjort beställningar av skolboken. Lärarhandledningen har kunnat laddas ned i PDF-format. Under januari och februari hade totalt 188 nedladdningar gjorts. Skolboken har laddats ned 85 gånger. Sedan januari 2018

³ I delredovisningen skrev Länsstyrelsen att myndigheten hade påbörjat att ta fram riktlinjer och en generell plan för vidare distribution av materialet.

Datum
2018-04-13

Beteckning
106-33970-2016

har närmare 450 personer beställt skolboken via utbudet.se. I slutet av mars var upplagan helt slut i e-tjänstens lager.

Lärare och bibliotekarier i hela landet har gjort beställningar av skolboken. Flest beställningar har gjorts från Uppland, Småland, Skåne, Västra Götaland samt Dalarna.

En utvärdering bestående av nio frågor om utbildningsmaterialet har tagits fram av utbudet.se. Denna skickas ut då läraren eller bibliotekarien gör en beställning på ytterligare material från webbplatsen. Det är i dagsläget enbart ett tiotal personer som svarat på utvärderingen vilket sannolikt beror på att det gått för kort tid sedan utskick av materialet.

Länsstyrelsen anser att utbildningsmaterialet är ett bra sätt att öka kunskapen om romers situation i Sverige under 1900-talet. Vi kommer framöver ta ställning till om vi ska göra ett nytryck av materialet eller om det kan spridas på andra sätt.

Sprida information om arbetet med romsk inkludering

Minoritet.se

Webbplatsen minoritet.se utgör ett viktigt verktyg för att sprida information och kunskap om arbetet för romsk inkludering. Under 2012-2015 fanns en egen temawebbplats för arbetet med romsk inkludering på Länsstyrelsens webbplats. Under 2017 överförde Länsstyrelsen informationen till en samlingssida på minoritet.se. Samlingssidan innehåller bland annat fasta sidor med information om myndighetens uppdrag för romsk inkludering, tidigare pilotverksamhet, rapporter och länkar. Myndigheten har vidare uppdaterat samlingssidan kontinuerligt med information om aktuella händelser inom arbetet för romsk inkludering.

Under 2017 har samlingssidans första sida haft cirka 4 300 sidvisningar. Samlingssidan lanserades i slutet av 2016. Myndigheten kan därför inte göra en rättvis jämförelse över antal besökare mellan 2016 och 2017. Myndigheten kan däremot se att antal besökare som tar del av informationen på samlingssidan är relativt jämt över året. Totalt har samlingssidan samt de fasta sidor haft minst 7 300 sidvisningar under året. Besökare på webbplatsen har möjlighet att prenumerera på ett urval av artiklar som publiceras på webbplatsen. Majoriteten av de artiklar som myndigheten har tagit fram som rör arbetet för romsk inkludering, har skickats ut till prenumeranter.

Utöver minoritet.se finns på Länsstyrelsens webbplats innehåller en samlingssida med kortfattad information om arbetet för romsk inkludering samt relaterade länkar. Myndigheten har valt att hänvisa besökare som vill ha mer information om arbetet för romsk inkludering till minoritet.se.

Samlingssidan på minoritet.se bidrar till att myndigheten kan sätta frågor om romsk inkludering i ett tydligare sammanhang. Den utgör en viktig del i myndighetens arbete med att sprida information och kunskap om arbetet för romsk inkludering. Myndigheten kan dock konstatera att det är tids- och

Datum
2018-04-13

Beteckning
106-33970-2016

resurskrävande att underhålla webbplatsen samt att ta fram adekvat innehåll. Länsstyrelsen bedömer att samlingsidan fortsatt behöver utvecklas och marknadsföras i större utsträckning.

Unga Romska ambassadörer för romsk inkludering 2.0

En central del i genomförandet av strategin för romsk inkludering är att involvera unga romer, som utgör en prioriterad målgrupp i arbetet. Därför har Länsstyrelsen under 2017 varit en samverkanspartner till projektet *Unga romska ambassadörer för romsk inkludering 2.0*.⁴

Syftet med projektet har varit att utbilda romska ungdomar till så kallade ambassadörer för romsk inkludering i utvecklingskommunerna. De har i sin tur haft i uppgift att sprida kunskap om strategin för romsk inkludering bland ungdomar upp till 25 år. Vidare har ambassadörerna haft i uppdrag att informera rektorer och pedagoger om antiziganism och öka distributionen och användningen av utbildningsmaterialet *Antiziganismen i Sverige*.

Utöver att Länsstyrelsen har delfinansierat projektet, har myndigheten utbildat ambassadörerna om strategin vid två tillfällen.⁵ Under det första tillfället utbildade myndigheten ambassadörerna bland annat i strategin samt om olika myndigheters uppdrag inom romsk inkludering. Även Skolverket deltog under detta tillfälle och berättade bland annat om sina uppdrag kopplade till strategin för romsk inkludering och skolans uppdrag när det gäller nationella minoriteter. Under det andra tillfället deltog Länsstyrelsen för att berätta om aktuellt inom strategin samt ta del av ambassadörernas erfarenheter av det praktiska genomförandet. Under detta tillfälle fick ambassadörerna svara en enkät bestående av 16 frågor.⁶

Majoriteten av ambassadörerna ansåg att den kunskap de tillförskaffat sig under utbildningen varit värdefull. Flera av dem ansåg vidare att de fått större kunskap om olika romska gruppers historia. Ambassadörerna har ett operativt uppdrag i utvecklingskommunerna. Några exempel på detta är medverkan i en romsk utställning, samarbete med en romsk förening samt deltagande i en studiegrupp för romska barn.

Erfarenheter så här långt visar dock att inte alla ambassadörer har lyckats få kontakt med pedagoger och rektorer i utvecklingskommunerna. Ett flertal av ambassadörerna har upplevt att det dels har varit svårt att praktiskt nå ut, dels att de inte blir tagna på allvar när de väl berättat om sitt uppdrag för pedagoger och rektorer.

⁴ Projektet genomförs av Romska ungdomsförbundet i samverkan med Länsstyrelsen i Stockholm och Skolverket. Bidragsgivare är även Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF).

⁵ Första tillfället Länsstyrelsen i Stockholm deltog i var i september 2017, det andra tillfället myndigheten deltog var i februari 2018.

⁶ Enkätsvaren sammanställdes sedan i en rapport av Marianne Liedholm och Göran Lindberg, docenter Lunds Universitet.

Datum
2018-04-13

Beteckning
106-33970-2016

Länsstyrelsen bedömer att formerna och inriktningen på projektet behöver ses över för att det ska vara praktiskt genomförbart för ambassadörerna. Myndigheten kommer under 2018 att göra detta tillsammans med Romska ungdomsförbundet.

Deltagande i konferenser och seminarier

Länsstyrelsen har en samordnande funktion inom strategin för romsk inkludering. Därför har myndigheten prioriterat att delta i nationella och kommunala arrangemang för att föreläsa om strategin. Ett sådant tillfälle var konferensen i Malmö stad på temat *Strategiskt och strukturellt arbete för att tillgodose den romska minoritetsgruppens mänskliga rättigheter i Sverige utifrån ett kommunalt perspektiv*. Cirka 150 deltagare från hela landet deltog i konferensen. Länsstyrelsen var medarrangör. Vidare har myndigheten deltagit under mänskliga rättighetsdagarna. Myndigheten arrangerade ett seminarium som handlade om hur Boverket och Stockholms stad arbetat för romers rättigheter och inkludering samt motverka diskriminering.

Skolverket och Socialstyrelsen arrangerar återkommande träffar om utbildningen för brobyggare och hur det kan skapas förutsättningar för brobyggare genom utbildning och kommunal anställning. Träffarna samlar utöver brobyggare även vissa myndigheter. Länsstyrelsen har deltagit i dessa träffar för att berätta om aktuella insatser inom strategin för romsk inkludering.

En gång per år bjuds kommuner som tillhör ett förvaltningsområde in till myndigheten för ett informationsmöte. Under det senaste tillfället hölls en informationspunkt om romsk inkludering. Vidare ingår myndigheten i ett nätverk med övriga länsstyrelser kring frågor om mänskliga rättigheter och nationella minoriteter. Arbetet för romsk inkludering har uppmärksammats i dessa. Myndigheten har vidare genomfört flera informationsinsatser om romsk inkludering inom ramen för en utvecklingskommuns kompetensutvecklingsinsats för anställda.

Länsstyrelsen bedömer att det är viktigt att delta i olika sammanhang för att föreläsa om strategin för romsk inkludering. Länsstyrelsen kan dock konstatera att arbetet är tids- och resurskrävande i relation till myndighetens personella resurser.

Övriga informationsinsatser

Romsk media har utgjort en viktig del i myndighetens arbete med att sprida information om olika insatser och aktiviteter med koppling till romsk inkludering. Den romska tidsskriften *É Romani Glinda* har vid ett flertal tillfällen uppmärksammat aktiviteter som Länsstyrelsen anordnat eller deltagit i. Tidsskriften har bland annat skrivit en längre artikel om ett samrådsmöte som myndigheten genomförde med romska riksorganisationer och föreningar. Tidsskriften har även uppmärksammat en utbildningsdag som myndigheten genomförde tillsammans med de unga romska ambassadörerna.

Radio Romano har haft ett flertal inslag för att lyfta myndighetens arbete. De har bland annat gjort två reportage för att lyfta myndighetens uppdrag med att ta fram en nulägesbeskrivning i kommuner med verksamhet för romsk inkludering. De

Datum
2018-04-13

Beteckning
106-33970-2016

gjorde även ett inslag om myndighetens seminarium under mänskliga rättighetsdagarna i Jönköping.

Sedan 2012 har Länsstyrelsen tillsammans med Sametinget skickat ut ett nyhetsbrev fyra gånger per år för att lyfta aktuella frågor inom arbetet med nationella minoriteter. Nyhetsbrevet har cirka 800 prenumeranter. Ett flertal av de texter som lyfts i nyhetsbrevet har handlat om aktiviteter med koppling till romsk inkludering.

Det kommunala nätverket är ett forum för kommuner som vill engagera sig i romsk inkludering. Syftet med nätverket är att verka för att utveckla lokala strategier, metoder och arbetsformer för implementeringen av strategin för romsk inkludering. Nätverket består av ett tjugotal kommuner. Nätverket har varit vilande under 2017 på grund av resursskäl men myndigheten har för avsikt att återuppta det under 2018. Myndigheten har däremot gjort särskilda utskick till nätverket under 2017 för att uppmärksamma om aktiviteter och händelser med koppling till romsk inkludering.

Länsstyrelsen har arrangerat gemensamma lärandeträffar för utvecklingskommunerna inom strategin för romsk inkludering. Målgrupp för dessa är tjänstepersoner i utvecklingskommunerna. Relevanta myndigheter och romska sakkunniga har bjudits in till träffarna, utifrån tema och behov. Myndigheten har haft en stående informationspunkt för att informera om aktuella insatser och aktiviteter med koppling till strategin för romsk inkludering.

Romsk media har en läsar- och lyssnarskara i hela landet. Detta bidrar till att information om insatser inom romsk inkludering således kan nå en bredare målgrupp. Länsstyrelsen bedömer att dessa kompletterande informationskanaler på lång sikt kan bidra till att minska den ömsesidiga förtroendeklyfta som kan finnas mellan romer och olika samhällsinstanser. Länsstyrelsen ser vidare att riktade utskick med kortfattad information om vad som är på gång inom romsk inkludering har varit uppskattat bland tjänstepersoner inom kommuner och myndigheten.

Länsstyrelsens bedömningar och slutsatser av genomfört arbete

Kommunikation och spridning är centrala delar för Länsstyrelsens samtliga uppdrag inom romsk inkludering. Långsiktighet och uthållighet kan ej nog betonas. Inom samtliga uppdrag är riktade insatser en förutsättning för att information ska nå så många som möjligt. Då många olika aktörer är involverade förutsätts en god samordning.

Länsstyrelsen har goda erfarenheter av de insatser och aktiviteter som genomförts inom ramen för aktuellt regeringsuppdrag. Uppdraget har gett myndigheten möjlighet att dels sprida information om arbetet i större utsträckning, dels stötta olika insatser som genomförts. Det har dock varit en utmaning att genomföra insatser av strategisk karaktär då myndigheten arbetat med fyra parallella regeringsuppdrag för romsk inkludering.

Myndigheten har under året genomfört ett flertal riktade insatser för att öka kunskapen om romsk inkludering men det har varit svårt att veta hur många som

Datum
2018-04-13

Beteckning
106-33970-2016

nås av informationen. Det har även varit en utmaning att uppdraget haft flera olika målgrupper; romer, tjänstepersoner, skolor och bred allmänhet. Detta har inneburit att myndigheten behövt anta olika strategier för att nå de olika målgrupperna. Detta har resulterat i att myndigheten lagt ner omfattande tid på olika åtgärder, exempelvis upphandlingsfrågor, avtalsskrivning med samverkanspartners, författa artiklar till minoritet.se.

Länsstyrelsen anser att det är nödvändigt att fortsätta utveckla olika spridningsaktiviteter och sprida goda exempel på romsk inkludering till kommuner utöver de som redan är insatta i frågan. Därför ser myndigheten ett behov av en sammanhållande funktion som kan ha ett helhetsgrepp kring kommunikationsfrågor och relaterade insatser. En sådan funktion skulle bidra till att myndigheten i större utsträckning kunde planera och genomföra aktiviteter av strategisk karaktär, exempelvis metodspridning, informationsfilmer, poddar samt ha en närvaro på sociala medier. Detta förutsätter dock en stabil och långsiktig finansiering.

Webbplatsen minoritet.se är ett fortsatt viktigt strategiskt verktyg för myndighetens informationsspridning. Den är även viktig då myndigheten verkar för att de insatser som genomförs inom strategin för romsk inkludering ska vara så transparenta som möjligt för samtliga målgrupper. För att detta ska vara möjligt i större utsträckning ser myndigheten att det behövs erforderliga medel för frågor som rör underhåll, uppdatering och support av webbplatsen.

Den i allmänhet låga kunskap om romer som nationell minoritet och den ömsesidiga förtroendeklyfta som kan finnas mellan romer och exempelvis olika samhällsinstanser, är något som myndigheten behövt beakta i de olika aktiviteter som genomförts. Det finns fortfarande en reell misstro bland romer gentemot myndigheter i allmänhet. Därför anser Länsstyrelsen att erforderliga medel och en långsiktig finansiering är en förutsättning för att information och kunskap om arbetet kring romsk inkludering ska komma fler till del. Detta är även en förutsättning för att i slutändan fler romer ska kunna åtnjuta sina rättigheter som nationell minoritet.

Datum
2018-04-13

Beteckning
106-33970-2016

Hur de erhållna medlen har förvaltats och använts

Projekt	Projekt (T)	Ufsum1 (T)	Belopp
211290	Romsk inkludering 2016	Intäkter av bidrag	-1 260 000,00
211290	Romsk inkludering 2016	Erhållna bidrag för bidragsutbetalning	-140 000,00
211290	Romsk inkludering 2016	Lönekostnader	493 516,04
211290	Romsk inkludering 2016	Resekostnader	43 285,09
211290	Romsk inkludering 2016	Övriga personalkostnader	7 500,00
211290	Romsk inkludering 2016	Lokalkostnader	2 202,00
211290	Romsk inkludering 2016	Varor och avskrivningar	2 083,20
211290	Romsk inkludering 2016	Extern representation	2 694,40
211290	Romsk inkludering 2016	Information, post och telefon	137 924,75
211290	Romsk inkludering 2016	Konsulttjänster/arvoden	570 968,19
211290	Romsk inkludering 2016	Utbetalda bidrag	140 000,00
			173,67

Beslut i detta ärende har fattats av och godkänt digitalt av tillförordnad länsöverdirektör Åsa Ryding. I den slutliga handläggningen av ärendet har även tillväxtdirektör Karina Uddén deltagit och utvecklingsledaren Mirelle Gyllenbäck, föredragande.

Åsa Ryding

Tillförordnad Länsöverdirektör

Mirelle Gyllenbäck

Utvecklingsledare